

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Гроші і кредит
(обов'язковий)

Реалізується в межах освітньої програми «Економіка»
за спеціальністю 051 Економіка
на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

Суми – 2022

Розробник: Самошкіна І.Д. к.е.н., доцент, доцент кафедри
(підпис) (прізвище, інішіали) (вчений ступінь та звання, посада)
фінансів, банківської справи та страхування

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування	протокол від <u>17.06.2022</u> № <u>17</u>
	Завідувач кафедри <u>Гесіко М.М.</u> (підпис)

Погоджено:

Гарант освітньої програми Терещенко С.І.
(підпис) (ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма Михайленко О.О.
(підпис) (ПІБ)

Рецензія на робочу програму (додається) надана: Мельничук О.В.
(підпис) (ПІБ)

Методист відділу якості освіти, ліцензування та акредитації Львів Баранська Н.З.
(підпис) (ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 06.07. 2022 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1	Назва ОК	Гроші і кредит		
2	Факультет/кафедра	Факультет економіки і менеджменту/ кафедра фінансів, банківської справи та страхування		
3	Статус ОК	Обов'язковий		
4	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність		
5	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркового ОК)	-		
6	Рівень НРК	6 рівень		
7	Семестр та тривалість вивчення	5 семестр, 15 тижнів		
8	Кількість кредитів ЄКТС	5		
9	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)		
		Лекційні	Практичні /семінарські	Лабораторні
	Заочна форма навчання	14	10	-
10	Мова навчання	Українська		
11	Викладач/Координатор освітнього компонента	Самошкіна Ірина Дмитрівна, к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування		
11.1	Контактна інформація	Аудиторія 406е, тел.. +380506059971, E-mail:ira_samoshkina@ukr.net Години консультацій – кожного вівторка об 11.00, кабінет 406-е		
12	Загальний опис освітнього компонента	Освітній компонент забезпечує базову підготовку фахівця якісно нового рівня, здатного вирішувати складні нестандартні завдання і проблеми дослідницького характеру у галузі фінансів, банківської справи, спрямований на формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань та набуття практичних навичок щодо аналізу таких економічних явищ, як фінанси, гроші, грошовий ринок та кредит, осмислювати зміни в їхньому функціонуванні та виробляти адекватні підходи в сучасній економічній політиці, роботи у фінансових, банківських, страхових, податкових органах. Наукове розуміння проблем фінансів, грошей, грошового обігу, кредитних відносин, податкових і бюджетних є необхідною складовою становлення професійних економічних знань студентів. Дисципліна передбачає послідовне та систематизоване вивчення засад функціонування фінансової системи, вивчення сутності, функцій та ролі фінансів у ринковій економіці; закономірностей їх еволюційного розвитку; теоретичних основ державних, корпоративних і міжнародних фінансів; регулювання грошового обороту і кредитних відносин. Засвоєння здобувачами вищої освіти змісту освітнього компоненту «Гроші та кредит» дозволить майбутнім фахівцям ефективно використовувати одержані знання в фінансових установах, страхових компаніях, податкових органах, а також в інших сферах фінансово-економічної діяльності.		
13	Мета освітнього компонента	Формування цілісної системи знань з теорії грошей, кредиту, засвоєння закономірностей функціонування грошового та фінансового ринків як теоретичної основи державної монетарної, валютної, податкової та бюджетної політики розвитку банківської справи та ринку фінансових послуг; формування спеціальних знань і		

		практичних навичок з питань організації фінансових відносин та їх функціонування на макро- і мікроекономічному рівнях, формування у здобувачів вищої освіти здібностей до проведення науково-практичних досліджень щодо розвитку фінансової, грошово-кредитної, бюджетної, валютної системи і презентації їх результатів.
14	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	<p>1. Освітній компонент базується на: Макроекономіка, Мікроекономіка, Теорія ймовірностей, Статистика.</p> <p>2. Освітній компонент є основою для: Економіка і фінанси підприємств, Оцінка потенціалу підприємства та обґрунтування господарських рішень з урахуванням ризиків.</p> <p>3. Обмеження відсутні</p>
15	Політика академічної доброчесності	<p>Обов'язкове дотримання академічної доброчесності студентами, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> - самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених даним силабусом; - посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; - дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; - надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. <p>Практичні роботи виконуються за індивідуальними завданнями, які студенти отримують від викладача. Індивідуальне завдання складається з двох частин: 1) підготувати науково-дослідну роботу, відповідно до теми заняття; 2) захистити роботу перед викладачем та аудиторією. Усі роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту при умові текстових запозичень не більше 20%. У випадку недотримання даних вимог робота повертається на доопрацювання. При виявленні повторного порушення вимог академічної доброчесності студент не допускається до захисту. У разі виконання практичної роботи не за отриманим завданням результати анулюються, а студент отримує нову тему для опрацювання.</p>

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП) ¹		Як оцінюється РНД
	ПРН 1	ПРН 11	
ДРН 1 володіти понятійно-термінологічним апаратом в галузі фінансів, банківської справи, визначати сутність грошей, кредиту та їх місце в системі економічних категорій, розуміти функції і принципи фінансової, грошово-кредитної системи, обґрунтовувати роль фінансів, грошей та кредиту в різних галузях економіки держави.	x		Тести, кейси
ДРН 2 аналізувати сучасний стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, бюджетної системи, проводити порівняльну характеристику суб'єктів фінансових відносин та обґрунтовувати напрями удосконалення механізму реалізації фінансових, банківських послуг на макро- і мікроекономічному рівнях.	x	x	Індивідуальне дослідження, його презентація
ДРН 3 володіти навичками самостійної роботи з навчальної, методичної, наукової літератури, з нормативно-інструктивними матеріалами, первинною документацією фінансових, банківських, страхових установ		x	Індивідуальне дослідження, його презентація
ДРН 4 застосовуючи теоретичні знання сутності світових фінансових процесів, інформаційного забезпечення та вміння ефективно використовувати сучасний грошово-кредитний інструментарій, аналізувати сучасну грошово-кредитну і фінансову політику держави та виявляти її вплив на економіку і соціальне становище в країні; моделювати нормальну та кризову фінансові ситуації та знаходити вихід із останньої; будувати моделі фінансових відносин та управління фінансовою системою держави; проводити аналіз фінансових, матеріальних, трудових, інформаційних ресурсів суб'єктів фінансового ринку держави.	x	x	Письмова контрольна робота, її захист
ДРН 5 збирати необхідні статистичні дані, обробляти їх, аналізувати і надавати для інформаційного огляду або аналітичного звіту	x	x	Аналітичний огляд (звіт), його презентація

ПРН 1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

ПРН 11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання.

¹ Має відповідати Матриці забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми, зазначається для обов'язкових освітніх компонентів ОП I та II рівня, для усіх (обов'язкових та вибіркових ОК) ОП III

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМОПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу (денна/заочна)			Рекомендована література ²
	Аудиторна робота		Самостійна робота	
	Лк	П.з / семін. з.		
Тема 1 Сутність та функції грошей 1. Сутність та якісні властивості грошей 2. Форми грошей та їх еволюція: 1. Функції грошей	2		8	1,2,3,14,6,24
Тема 2 Обіг грошей 1. Сутність та структура грошового обороту. 2. Грошова маса. Грошові агрегати та грошова база. 3. Швидкість обігу грошей. Закони грошового обігу грошей. 4. Механізм регулювання грошової маси в обороті.	2	2	8	2,3,5,6,24
Тема 3 Грошовий ринок 1. Сутність та структура грошового ринку. 2. Попит на гроші. 3. Пропозиція грошей та механізм її формування. 4. Рівновага на грошовому ринку	2	2	8	5,6,18,24
Тема 4 Грошові системи. 1. Сутність та основні елементи грошової системи 2. Основні типи грошових систем та їх еволюція 3. Грошові реформи	2		8	2,3,6,20,24
Тема 5 Інфляція 1. Сутність та різновиди інфляції 2. Вимірювання інфляції 3. Наслідки інфляції 4. Антиінфляційна політика держави			8	1,3,5,6,20
Тема 6 Кількісна теорія грошей і сучасний монетаризм 1. Металістична теорія грошей 2. Номіналістична теорія грошей 3. Кількісна теорія грошей 4. Сучасний монетаризм			8	2,3,6,20
Тема 7 Кредит у ринковій економіці 1. Сутність, функції та різновиди кредиту 2. Позичковий відсоток 3. Основи банківського кредитування		2	8	1,3,5,6,24
Тема 8 Кредитні системи 1. Поняття кредитної системи та її структура 2. Роль банківського нагляду у регулюванні кредитної системи держави 3. Платіжна система як елемент кредитної системи	2		8	1,2,3,5,17,24
Тема 9 Валютні системи та міжнародні розрахунки 1. Сутність та еволюція валютних систем 2. Валюта і валютний курс. Конвертованість валюти. 3. Валютний ринок та валютні операції 4. Міжнародні розрахунки	2	2	8	1,2,5,6,17,24

²Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури 6

Тема 10 Фондовий ринок та фінансові інструменти 1. Сутність фондового ринку та фондової біржі. 2. Сутність та класифікація видів фінансових інструментів.			8	2,5,6,23,24
Тема 11 Державний кредит і державний борг 1. Державний кредит і державні запозичення. 2. Сутність та структура державного боргу 3. Місце цінних паперів серед боргових зобов'язань держави 4. Обслуговування та управління державним боргом			8	2,5,9,21,32,35
Тема 12 Центральний банк та його роль в економіці 1. Загальна характеристика та функції центральних банків 2. Сутність та функції Національного банку України 3. Тип та інструменти грошово-кредитної політики			8	3,11,12,13,22
Тема 13 Комерційні банки як основна ланка кредитної системи 1. Сутність, організаційна структура та різновиди банків 2. Капітал банку 3. Банківські операції 4. Доходи та видатки банківської установи	2	2	10	3,5,6,14,17,18
Тема 14. Спеціалізовані кредитно-фінансові установи 1. Парабанківська система 2. Страхування та страхові компанії 3. Пенсійні фонди 4. Інститути спільного інвестування			10	2,3,14,17,19
Тема 15 Сутність і класифікація державного фінансового контролю 1. Сутність, мета і завдання державного фінансового контролю. 2. Предмет та об'єкти державного фінансового контролю. 3. Принципи організації і здійснення контролю. 4. Класифікація видів і форм контролю.			10	2,3,5,6,20,24
Всього	14	10	126	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять</u> , консультацій)	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)
ДРН1	Лекції (оглядова, проблемна), пояснення на практичних / семінарських заняттях, ілюстрації з використанням мультимедійного обладнання	Робота з конспектом лекцій в системі Moodle, робота в мережі Інтернет, захист кейсів, складання тесту
ДРН 2	Лекції (оглядова, дискусійна), пояснення на практичних заняттях, ілюстрації з використанням мультимедійного обладнання, мозковий штурм	Робота з конспектом лекцій в системі Moodle, робота в мережі Інтернет, робота з використанням аналітичних методів, виконання презентації аналітичного дослідження
ДРН3	Пояснення, демонстрація	Збір інформаційного матеріалу (статистична звітність об'єкта дослідження за індивідуальним завданням, мережа

		Інтернет), його аналіз, написання висновків, виконання презентації
ДРН 4	Оглядова лекція, семінар-дискусія, тестування, пояснення, кейс-метод	Робота з конспектом лекцій в системі Moodle, розв'язання задач, складання тестів
ДРН 5	Пояснення, демонстрація	Виконання аналітичного огляду, його презентація

Дистанційне навчання реалізується через систему дистанційної освіти (СДО) з використання платформи Moodle. Матеріали для вивчення дисципліни викладені на сторінці курсу «Гроші та кредит» у відповідності до навчальної програми. З кожної теми студентам надається лекційний матеріал, додаткові навчальні матеріали у вигляді методичних рекомендацій для практичних занять та самостійної роботи, а також перелік завдань для семінарських та практичних робіт. Для оцінювання роботи студентів на семінарських та практичних заняттях по темах дисципліни передбачено блок тестових питань, практичних завдань.

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Індивідуальне дослідження, його презентація	30 балів / 20%	До 15 тижня
2.	Письмова контрольна робота, її захист	20 балів / 10%	До 7 тижня, 11 тижня
3.	Аналітичний огляд (звіт), його презентація	20 балів / 20%	До 13 тижня
4.	Іспит - письмовий (тести множинного вибору (10 питань). 1 задача) і співбесіда	30 балів / 30%	За розкладом

¹Оцінювання презентацій (захисту) складає 5 балів / 5% у загальній оцінці методу оцінювання

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент ³	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно ⁴
Індивідуальне дослідження	<13 балів	14-17	18-19 балів	20 балів
	Частково виконана робота, оформлення не відповідає вимогам	Робота виконана в повному обсязі; студент виявляє елементарні знання окремих положень навчального матеріалу, зіставляє, узагальнює та аналізує інформацію, обробляє та інтерпретує дані, одержані результати, оформлення роботи частково відповідає вимогам	Робота виконана в повному обсязі, студент обґрунтовано викладає навчальний матеріал, аналізує, синтезує, узагальнює та оцінює інформацію, обробляє та логічно інтерпретує дані, одержані результати, оформлення тексту, таблиць, рисунків, літератури відповідає вимогам	Робота виконана в повному обсязі; студент вільно, самостійно й аргументовано викладає навчальний матеріал, глибоко та всебічно розкриває його зміст, шукає, аналізує, синтезує, узагальнює та критично оцінює інформацію, оформлення тексту, таблиць, рисунків, літератури відповідає вимогам
Презентація (захист)	<3 балів	3 бали	4 бали	5 балів
	Представлення результатів досліджень у спосіб, що не розкриває його зміст і результатів	Представлення результатів досліджень у різний спосіб	Представлення результатів досліджень у відповідному форматі	Представлення результатів досліджень у спосіб, що є найбільш відповідним за певних обставин з використанням різних форм подання інформації
	<12 балів	12-15	15-18 балів	20 балів

³Зазначити компонент сумативного оцінювання

⁴Зазначити розподіл балів та критерії, що зумовлюють рівень оцінки

Письмова контрольна робота	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконані усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Аналітичний огляд (звіт)	<i><12 балів</i>	<i>12-15</i>	<i>15-18 балів</i>	<i>20 балів</i>
	Частково виконана робота, оформлення не відповідає вимогам	Робота виконана в повному обсязі; студент виявляє елементарні знання окремих положень навчального матеріалу, зіставляє, узагальнює та аналізує інформацію, обробляє та інтерпретує дані, одержані результати, оформлення роботи частково відповідає вимогам	Робота виконана в повному обсязі, студент обґрунтовано викладає навчальний матеріал, аналізує, синтезує, узагальнює та оцінює інформацію, обробляє та логічно інтерпретує дані, одержані результати, оформлення тексту, таблиць, рисунків, літератури відповідає вимогам	Робота виконана в повному обсязі; студент вільно, самостійно й аргументовано викладає навчальний матеріал, глибоко та всебічно розкриває його зміст, шукає, аналізує, синтезує, узагальнює та критично оцінює інформацію, оформлення тексту, таблиць, рисунків, літератури відповідає вимогам

5.3. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Експрес-опитування після вивчення кожної теми	Кожне заняття
2	Обмін думками	2, 4, 6, 8, 10, 13 тиждень
3	Самооцінка поточного тестування	7 тиждень, 14 тиждень
4	Розгляд кейсів	1 тиждень, 9 тиждень
5	Усний зворотній зв'язок від викладача та студентів після захисту контрольної роботи	8 тиждень, 12 тиждень
6	Розв'язання задач	6, 7, 13, 14 тиждень

Самооцінювання може використовуватися як елемент сумативного оцінювання, так і нормативного оцінювання.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

2.1. Основні джерела

2.1.1. Підручники, посібники

1. Голюк В.Я. Фінанси, гроші та кредит. Навч. посіб. К., 2017. 340 с. URL: http://management.fmm.kpi.ua/wpcontent/uploads/2015/05/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D1%88%D1%96_%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82_2017.pdf

2. Гурова К. Д., Шелест О.Л., Колупаєва І.В. Фінанси, гроші та кредит. Навч. посіб. К., 2018. 685 с. URL: http://lib.htei.org.ua/sites/default/files/83/2015/finans_i_groshi_ta_kredit.pdf

3. Дослідження грошово-кредитного ринку : навчальний посібник / І. В. Белова. Суми : Сумський державний університет, 2020. 147 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/78946/3/Bielova_do_slidzhennia.pdf

4. Фінанси, гроші та кредит: посібник [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент», спеціалізації «Медіаменеджмент та адміністрування у видавничо–поліграфічній галузі» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.М. Дем'яненко, Н.І. Передерієнко.). – Електронні текстові дані (1 файл: 0,2 Мбайт). – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 32 с URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22688/1/FGK_posibnyk.PDF

5. Шпак Н. О, Ярошевич Н. Б., Побурко О. Я. Фінанси, гроші та кредит. Навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 416 с. URL: <https://finance.lviv.ua/pidruchnyky-ta-navchalni-posibnyky/>

2.1.2. Методичне забезпечення

6. Мельник М.І. Фінанси, гроші і кредит. Конспект лекцій для студентів за спеціальністю 073 «Менеджмент», денної і заочної форми навчання, освітнього ступеня «бакалавр» / Суми, 2019 р. – 50 с. (Протокол №5 від 26.03.2019)

7. Самошкіна І.Д. “Фінанси, гроші та кредит. Методичні рекомендації для практичних занять для студентів спеціальності 073 Менеджмент, 072 Фінанси, банківська справа та страхування освітнього ступеня «бакалавр» денної і заочної форм навчання”, Суми, Сумський національний аграрний університет, 2022. 41 с. (протокол № 6 від 12.06.2022 р.)

Самошкіна І.Д. “Фінанси, гроші та кредит. Методичні рекомендації для самостійної роботи для студентів спеціальності 073 Менеджмент, 072 Фінанси, банківська справа та страхування освітнього ступеня «бакалавр» денної і заочної форм навчання”, Суми, Сумський національний аграрний університет, 2022. 54 с. (протокол № 6 від 12.06.2022 р.)

2.1.3. Інші джерела

9. Квасницька, Р. С. Доценко І. О. Соціальне страхування. навч. посіб. Кам'янець-Подільський. Друкарня “Рута”, 2019. 356 с. URL: http://library.khnu.km.ua/?page_id=4431

10. Борисова І.С., Краснікова О.М. Фінанси: Навчально-методичний посібник для проведення лекційних, практичних (семінарських) занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Фінанси». Полтава: Полтавська державна аграрна академія. 2020. 254 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8499/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87.%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4.%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%A4%D0%86%D0%9D%D0%90%D0%9D%D0%A1%D0%98.pdf>
11. Гладких Д.М. Стратегічні орієнтири розвитку грошово-кредитної системи України з урахуванням світових трендів. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_25/2/27.pdf
12. Дзюблюк О. Соціально-економічні засади суспільної довіри до банківського сектору. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2016. № 2. С. 54–69. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41848/1/%D0%94%D0%B7%D1%8E%D0%B1%D0%BB%D1%8E%D0%BA%20%D0%9E.%20%D0%92..pdf>
13. Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” № 1058-ІУ від 09.07.2003. (Редакція станом на 14.08.2021 р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
14. Закон України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів. Про деривативи і фінансові ринки № 738-ІХ від 19.06.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text>

2.2 Додаткові джерела

15. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua>
16. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua/>
17. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>
18. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
19. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
20. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
21. Фориншурер. Страхование в Украине. URL: <https://forinsurer.com/>
22. Офіційний сайт Пенсійного фонду України . URL: <http://www.pfu.gov.ua/>
23. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>

2.3 Програмне забезпечення

24. <https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=1298>